

Селалаг

11
2022

6+

ISSN-0235-1366

ЛАЙЧИЛА БУТТ

ХЕРХ

- Хьона! – аьннад бело.
- Сона! – аьннад цело.
- Сона! – аьннад догаро а.
- Сона! – аьннад фаттано а.
- Сона! – кхайкад йолхьинг.
- Сона! – кхайкад йоачIинг.
- Сона! – кадай чарх.
- Сона а хьона а! – яхаш,
бийлхаб херх.

ЦХАРАЛ

Керта тIа туллабу
цхарал.
Корашка уллабу
цхарал.
Карта тIа а булл
цхарал.
Чкъаьрий лувцаш хул
цхарал.
Масса тайпара ба
цхарал?

Берий кхоллам

*Цхьорой Аниса, Наьсарера
9-гIа ишкол*

ГIА

Сарахьа коа тIа араьяле,
Хьакха отт со саьргий нув,
Гаьн тIара Юлийга гIаьнаш
Гулду аз – боккха гув.

Доаг уж, шортта Iаьржлуш,
Iаьржлуш,
Шоашта тIехьа юташ тов...
Гуйрен лараш кьайлаяхе,
Сийрдадоаккх аз кьоарза ков.

*БIарахой Салима,
Пхьилекъонгий-Юртару №2
йола ишкол*

БОРЗИ БОГАПХЬИДИ

(фаьлг)

Хи тIа йода богапхьид кхийттай берзах.
– Богапхьид, мича йода хьо? – хаьттад цо.
– Со богапхьид яц, – аьннад вокхо.
– Малий хьо тIаккха? – цецъяьннай бози.
– Черепаха я.
– Яц хьо черепаха! Богапхьид я хьо, – эглазъяхай бози.
Ишта уж кьувсаш доахкаш, цогал

*Шоанхой Адам, Наьсарера
9-гIа ишкол*

тIакхаьчад царна.
– Кьувса ца кьувсаш, кот малагIа воал хьажа деза шо, – аьннад питама нанас.
– Мишта хьожаргда тхо? – хаьттад берзо.
– Довда деза шо. Нагахьа санна хьо котйоале, бози, ер богапхьид хургья...
– Со эше фу хургда? – хаьттад берзо.
– ТIаккха ер, богапхьид йоацаш, черепаха хургья, – нийсо е гIийртад цогал.
– Со раьза я, – аьннад берзо.
– Со-м яц раьза, – духьалъяьннай богапхьид.-Шозза довда деза вай. Цкъа хьалхадоаларгахи, тIаккха тIехьадусаргахи.
– Мегаьд, – аьннад, цун дехар могадаьча аькхо.

Хьалхадоаларгах уж шиь дедача, борз котъяьннай. ТIехьадусаргах дедача, богапхьид толаш хиннай. Иштта, цхьаккха кот ца воалаш, чакхбаьннаб цар кьовсам. Берзо цох хIанз гIалгIай меттала богапхьид оал; цо ше эрсий меттала черепаха оал шийх. Уж шаккха цIи я цун вай заман чухьа.

*Тоачанаькъан Iаддал,
Сурхо тIара ийс шера деша ишкол*

САЪГІАЗАЦА СОНА ХИННА ХЬОВЗАМАШ

Со зламига йолча хана, дар из. Цу хана-м со ишколе а ахацар. Члоагла хоза хетар сона саъглаз. Бакъда сона из лувша хацар, царгаш а етташ, аз из лочубуар.

Нанас «ма тела цунна саъглаз» аьнна-дар, са боккхагболча вешийгеи йишийгеи. Цаховш цар саъглаз лобиллача, чехка багаболлар аз, тлаккха из согара длабаккха хала дар. Из аз сиха лочубуар.

Дагадоагла сона, цхъан дийнахъа нанас шийца хьоашалгла йигар со: «Хъа ханна-ра йилиг я цар, цунца ловзаргъя хьо...» – аьнна.

Цар я а яр са ханнара йилиг. Члоагла боча йолчоа тара яр из. Кхы бер а дарий-хьог цар, цлагла-м дацар. Хоза зизаш латта коч а ювхаш, доккха банташ а доахкаш мосех, цлеча беса маьчеш а ювхаш, зламигача маьнге тла яглар из, тхо цлагла чудаьлча. Со цецъяьккхар-м из дацар, цун багабаьлла саъглаз бар. Доккхий «ахкаргаш» а деш, мераж къайла а йоахаш, багара араухар из.

– Ай, лочубуаргбеций цо из? – аьнна, хаьттар са нанас.

– А... Цунна хов из лувша, – аьлар фусам-нанас.

Со, цунна духьала зламига гланд а отта-даь, лохоайир.

Дукха даьглар тхо йист ца хулаш, тхоайла біарахьежаш. Цо ловзабеча саъглазага, баге а йийлла, хьежар со. Фо чу а дахийте, доккха «ахкарг» дора цо, тлаккха из, «тлох» аьле, эккхар; со кхоссалора, кхераеле. Из хозахийте, йилиг елалора. Цлаьхха

из елаелча, цун багабаьлла саъглаз са йийллача багаийккхар. Царгаш шоайла влашагкхеташ, сиха баге длакъайлар аз.

«Мичаб са саъглаз...мичаб са саъглаз...» – яхаш, елха йолаелар из.

Шоаш дувцаш хинна къамаьл соца а даь, тхо долча хьатлабаьхкар тха ноаной.

– Ай, фу хилар укхазе? – йилиг хьестар цун нанас.

– Саъглаз багара лобежаб са, – йоахар йилига, елха а елхаш. Саъглаз лаха эттар ноаной. Массанахъа хьежар. Со ягларча меттагъяьннайоацилга гуш дар.

– Хьонабайрий из лобожаш? – аьнна, хаьттар сога. Бордаш шоайла влашкатадаь, йист ца хулаш, корта лостабир аз, багабоалла саъглаз гучабалар кхераш.

– Елха ма елха, аз кхы а мерзаглар эцаргба хьона,-аьнна, хьаста а хьаьста, йилиг соцайир цун нанас.

– Ма сатийна я хъа йилиг, – аьлар са наьнага цо, тхо цладаха аьнна глайттача, – е даарах а кхетанзар, е йист а хиланзар!

Багара ло ца боаккхаш, лочу а ца буаш, из саъглаз лийшар аз, ара баьдъяллалца, тлаккха беша длакхессар.

Цу дийнахъа денз, кхы саъглаз баанзар аз.

ГУЙРЕН ДОГЛА

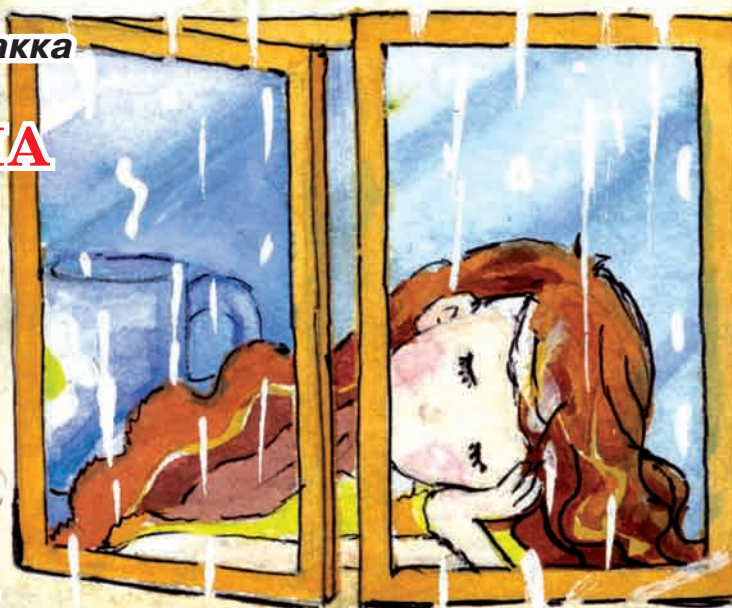
Аьхки доглах хьегар
Вай, хланз доглах уд,
Фусамашка те! вай,
Урамаш вай ют.

Шийла тлоадал яхьаш,
Iyppa-Iyppa дохк
Доагла, юрт дlалоацаш.
Дlалоац бlарчча мохк.

Цlовнаш даь, дlанийсдаь,
Латт хланз беша глaд.
Дийлла лаьтта ший кор
Нане дlакъайлад.

Беш хланз йоассаенна,
Гла юдежа латт.
Цо салоlам безаш,
Iанга сатессад.

Алхха гуйрен догла,
Ара ше цхьаь леп.
Шийна клал мел висар
Бу цо сиха шел.

ГІОНЧА

Аьсет дикка ондаяьннай,
Бларга хоалуш лакх а еннай.
ХІанз цо нанна гІо ду цІагІа,
Нув хьокх коа тІа эгІа-магІа.
ПхьегІаш йиле йокъаю,
Москал, котам юзаю.
Оасар ду цо хьасий беша,
Сакъердам ба дешарг деша.
Дика новкъост я из нанна,
Дукха довз Аьсета денна.
Бларчча дийнахьа из Іохац,
КІаьдъелар цун фуд а хац.
Шо дий, бераш, Аьсет санна?
ГІо дой оаш шоай даьна,
нанна?

ІАН КІЙЧО

ДІайха ахка латт чакхдоалаш,
Моажа гуйре духъалиьоагІа.
Іан кийчо е дага долаш,
Арен дахка кхай тІа боагІа.
Ахкан дено Іан бутт кхоаб вай,
Іийне иллар дехаш леп.
Болх беш, когаш-кулгаш
хьоадой,
Моцал йолаш, хургьяц
кхел.

ТХА КЛАСС

Дукха бераш да тха классе,
Хларане – ший оамал, куц:
Цхъавар сиха, цхъавар клаьда,
Шедар дувца тахан кхувц.

Ийс шу да тхо цхъана дола,
Машаре да, тхоайла тов,
Нагахъа цатоам боале цаховш,
Сиха дуж тха зламига дов.

Цкъаза дикка ха йоаккх оаха
Йицийй глараш, йите вол,
Бакъда, тхоаш цецдовлаш, тлаккха
Цлаьхха классе кегар болл.

Цкъаза аьрдагIа тхо хуле а,
Хларавар тхох деша хьож.
Кхы тIа тоалуш, дIахо деша
Лу хIанз оаха майрра дош.

Гарчакханаькъан Сали

ОАЛАМ

Анзора гIулакхех,
Оли-боли,
Язбаьб ер оалам;
БIарчча кIира да
Цо деша кхухъа
Кагбенна кьоалам.

Доврбиканаькъан А. сурташ

ДОАККХАЛАШ ДЕШ ХИННА БОРГІАЛ

Фәлг

Моцагла-моцагла Къаьнача Бабий бежкарта яхаш яр цхъа боргІал. Доаккхалаш деш, кІордаяьяр из массанена а.

Дитткомара боккха хи багІар бежкарта. Цу кІал ягІар, саьргех йийца хъаяь котамий бу. Доаккхалаш деш хиннача боргІала цІогІа эггара зовне дар, цу юрта мел хиннача боргІалел а. Из Іуйран кхайкача массанахъа дІахозар цун оаз: юртал лакхе уллача хъун боса а, юрта эгІарча эрзаш даьннача бер чу а, кхыметтел юрта лохе уллача атагІа гІолла тІех а яьле, дехъарча дукъ тІа дІахозар из. Бакъда цунах дицар боргІало доаккхал, ший бедарах, кепакучах дора цо из.

Іуйран ше кхайка яьлча, бежкарта латтача зІара тІара Іо а ийккхе, арадаьннача халкъага хоаттар цо:

– Хъажал шоай, москалаш-котамаш, тов санна йоагий са чІугал?

ТІаккха оалар цо:

– Хъажал шоай, глажаш-боабашкаш,

жовхъараш санна лепий са бедаргаш?

– Хъажал шоай, Іаьхаргаш-Іасилгаш, кур санна чухъайза дий са листа цІог.

– Мегаьд, мегаьд, дика да, дика да, – Іа яххар да хъона, – оалар массане а.

Иштта цар аларах а, геттара а раьза хулар боргІал.

Бакъда цхъан дийнахъа шедар хувцаделар. Массаза санна Іуйран ший зовне цІогІа тохаш, чІоагІа кхайкар боргІал:

– Къукъарекъу!

ТІаккха, зІара тІара Іо а кхоссаенна, аьлар:

– Яьй, москалаш-котамаш, сачул чІоагІагІа йоагаш чІугал йий цхъанне а.

Ткъам лосттабаь, укхох ца яшаш, дІаяхар москалаш-котамаш.

– Яьй, глажаш-боабашкаш, сачул чІоагІагІа лепаш бедар йий цхъанне а? – тІайийрзар из глажашта-боабашкашта.

Бакъда уж а укхо дувчачох дукха яшанзар.

Цецъяьлар борглал.

– Яьй, члагаргаш-хьазилгаш, сачул хозагла цлог дий цхьанне а? – хьалкхайкар из тлаккха тхов тла дагача хьазилгашка-члагаргашка.

Чир-чир делла, чоаггла глар яьккхар хьазилгаша-члагаргаша.

– Хьалхьажал дла лакхе, – аьлар цхьан члагарго. – Тлаккха ховргда хьона, эгара хозагла цлог малагчун да.

Борглал урагхьежар. Дитткомара тла эгара бухье ши доккха оалхазар даглар; кьегаш бес-бесара бедаргаш а йолаш, длаьхха цлогарч а долаш. Гаьн тлара комараш юаш дар уж. Мала тлауси кхал тлауси яр уж шиъ. Хьагулделар бежкарта мел хинна оалхазар. Урагхьежа айттар уж, цар хозалах тамаш еш.

Шоаш комараш йиа даьлча, ши оалхазар бежкарта юдессар акхарна юккье. Шоай сонта болар деш, бежкарта глolla гобаха йоалаелар уж шиъ. Цхьа ши го боаккхашше а, ши ткъам хьалсовса а баъ, ший длаьхха, лаьтта ютекхаш хинна цлог, фодеттарг санна доаржадир малача тлаусо. Цец-амагI даьлар бежкарта мел хинна оалхазар. Цул хозагла хлама бларгдайнадацар царна. Морх санна сайса, лалаьмате хоза лепаш, деррига зизай курсах хьадича санна дар тлауса цлог.

Бакьда бежкарта дукха ганзар тамашне ши оалхазар. Клеззига цига глolla дла-юха а лийнна, глетта дахар шаккхе а.

Бежкарта мел хинначар дукха дийцар уж шиъ. Тлаккха цу дийннахье а дицделар. Хларавар ше-ший гулакх де эттар: котамаш кхалаж кеге, глажаш лам чу лувча, москалаш баъ тла яжа яхар.

Хлаьта доаккхалаш ду борглал цхьаннахьа а гуш яцар, яйна длаяьннаяр из. Из-м дага а йоханзар цу дийнахьа цхьаннена а.

Бакьда юха луйран массане а зийра, борглал луйран кхайкайоацилга, хлана аьлча луйре лерттла длайолаеннаяцар, из ца кхайкар бахьан долаш. Боабашкаш лувчаш хинна йоккха ний, хий чудоацаш, яьсса яр, котамашта кеге кхалаж тла нувх а яцар е злок тоха кли буртиг а бацар.

Хлаьта москалаш, шоай яжа яха езилга йиц а енна, глажех йоахараш а дувцаш, лийне йийша ядар. Котама клоригаш наьнах удаш, харцахььяьнна лелар. Кегар бар бежкарта боаллаш хиннар. Къаьна Баба сома ца йоалаш йисаяр, борглало, луйран «къукъарекъу!» аьнна цлогла цатохарах. Цо бежкартарча хьайбашта, оалхазарашта ялат деннадацар, хий деттадацар.

(ДIахододар деша 12-ча номер тIара).

Доврбиканаькъан А. сурташ

Іажанаькъан Макка **ДЕШАРА ЦІАЙ**

Тов бетта 2-гіа ди укх шера белгал-даьккхар СПО цІай дарца. Фу яхилга да СПО яхилга? «Среднее профессиональное образование» аьле, доашх уж кхо алап. Юкьерча лагіа тіа латта дешар да из, ийс класс е цхьайтта класс яьккхачул тІехьагіа хоржаш дола. Тайп-тайпара говзош хила аьттув ба тахан, колледже кІоарга специальность Іомаеш кхьахьега волавелча. Тахан кагирхоша дукхагіа хержараш да лоралца, туризмаца, бухгалтерски кхьахьегамца, юриспруденцеца, юххьанцарча классашка хьехарца дувзаденна дешараш. Малагіа балхаца дукхагіа берий чам ба – из гучадоал ишколе уж дешаш болча хана, царна дукхагіа езаца урокашка гіолла.

Наьсарерча колледжо цу гіулакхаший наІараш хьайийллар, тайп-тайпарча ишколашка боалабаьча дешархошта. Хьаьшашта юкье дар Магасерча дешара центрера, Долакха-Юртарча №2 йолча ишколера доаладаь бераш. Царна лаьрхІа кийчхьяр ши-кхо фусам: маха баккхара говзал йовзийта моттиг, медийжарий маха тоха Іомабу а программисташ кийчбу а моттигаш.

Бераш хьежар болхлоша хІама мишта тег, хІама тега гіирсаш миштад, колледжа хьехархошка цхьацца хаттараш дир цар. Дакъа лаьцар хІама тегача а, дарбанна маха тохача а. Колледжа болхлочо, лора Эсамарзанаькъан Мурада дийцар сага, дог гіелденна Іовежача, юххьанца деш дола гіо-новкхостал мишта хила деза. ХІаьта кулга оамалца таржам деча Ахтоланаькъан Хас-Султана массанена йовзийтар ше кийчхьаь меттазча наха лаьрхІа йола туристически проект. ДІахо бераша дакъа лаьцар «Брейн-ринг» яхача ловзара юкье. «Малагіа болхлочоа хьалхашка кий Іойоах вай?», «Малагіа болхло воацаш хилча, сердал йоацаш дусаргда?»...

Іуйран ийилла хинна наІараш, сарахьа мара дІакховланзар: дукха хьаьший бар масе а балха говзал тахка чам болаш! Хьанна хов, кхоана-ломма ишколера баьлча, хьоашалгіа даьхкача берашта юкьера колледжа кастта хургбола студенташ вайна корабой а.

ТХЪАЙСАД ІАЛАМ

Латт са Іалам тхъайса,
Гуйре накъаяьккха.
Сога Іадика йийца,
Чкърдилг дІадахар.

Гийла кора йисте,
Гаьнашца дагаювлаш,
Латт со, Іанга леста
Ха-зама хьо зувш.

Хоза хетар дега:
Дошо, цІаста, мора
Догам матардаха
Лавтта лега гІа.

Хьунаш мархІакъувлаш,
Юрташка чулест дохк;
Босенаш тІа йоаржаеш,
Йис тІайиллай цо.

Къаьна кьоано санна,
Кхаш сатемга дахад;
Шоай декхар хьаденна,
Мукъадаьннад уж.

Лайчиллан бетта хІара
Ди цІай санна лоархІаш,
Цунга Іадика ювцаш,
Со дуненга хьеж.

ГІудантанаькъан Д. сурташ

МОТТ БЕЦЕ, КЪАМ А ДАЦ

Горчханнакъан Бадрудин

ГІОНЧА

ГІонча яха дош дика довзаш да вайна. Дукхача хана денз, лелаш а дицдаланза а да из. ГІонча цхъаннена гІо деш вола саг ва. Кирпишк йотташ воаллача тІоговзанча новкъостал деш, хІама дІакховдаечох а ала йиш я гІонча, моллагІа цхъа болх беш волча сага гІо деш волчох а ала йиш я. Бакъда из ала йиш яц, моллагІа цхъан даржа тІа латтача сага заместителлах. Йиш еце а, каст-каста оалаш нийслу из. Масала, эрсий меттала «заместитель министра» яха дешаш гІалгІай меттала оалаш хилча, ала бокъо яц «министра гІонча». Министра гІонча «помощник министра» яхилга да эрсий меттала. ХІаьта заместитель яхилга «когаметта латтар, когаметта вар» яхилга да. Вай цу «когаметта» яхача

дешах хъаде йиш йолаш да заместитель яха дош, тІехъара «а» дІа а даьккха, лала «ва» (я) яха классгойтарг а оттадаь. Вай меттаца тхъовра денз цу наькъаца хъадаь дешаш долаш а да. Масала, тІехъагІа дицденнадале а, хъалха тоъала лелаш хиннад говз (ва) яха дош. Говза яхача белгалдеша тІехъара «а» дІадаккхарца, хъадаь цІердош да из. Специалист яхача деша таржам деш леладаьд из дош. Иштта заместитель яха дош а да гІалгІай меттала даккха йиш йолаш, когаметта ва (я) аларца.

Кица

«Да вала худар хъа! – ваттІал вуза а ву Іа, валлал мец а ву Іа». Ер кица дац, оаларг да. Худар а диа, хъунагІа дос теда вахача е мангала вахача сиха мецлуш хиннав, хІана аьлча шаккхе а хала болх ба, дукха низ дІабоаккхаш, хІаьта худар дукха овсарал йоаллаш кхача бац.

Худар дукха сийлахъа лоархІаш даар хиннадац. Бакъда тайп-тайпарча ахъарах хъаде йиш йолаш а сиха хъабоалаш а кхача ба из. ХІаьта биачул тІехъагІа, чурча кера атта болаш а кхача ба. Цудухъа массадолча къамий даарашца хинна а хиннад, долаш а да из даар.

Вай мехка хъалха дукхагІа дуаш леладаьр да жувра худар. Из шурийца дуар.

Ер оаларг доацаш, кицаш а да вай меттала хударца дувзаденна: «Хала-м дІайха худар дуаш а да», «Хабарал худар тол», «Хъайна худар дезе, Іаг лелабе», «Бийса яьккхача хударо мотт Іомабаьб» яха кицаш дика довзаш да.

ГІАЛГІАЙ СИЙДОЛА НАХ

Мерешканаькъан Султан

АЪЛТАМАРАНАЪКЪАН (КЪУРКЪАНАЪКЪАН) МУРЦАЛАЛА ХЪАВА

ГІалгІай къамах болча кхалнахах лакхера дешар дийшарашта юкъе хьалхарчарех цІа хиннай Аьлтамаранаькъан Мурцалала Хьава. 1932 шера Лоаманхой педагогически института биологически факультет чакх а яькІа, 1934 шера ГІалгІай Іилма-тохкама института аспирантуре дийша, йистейоал из. Лакхара дешар Іомадарал совгІа, 1934-1936 шерашка къахьегаш хул из цу института Іилман болхло а ишколе хьехархо а йолаш. Мурцалала Хьавас хаддІанза къахьегаш хиннад, гІалгІай кхалнахага дешар-йоазув, гІалгІаша оалаш ма хиллара, «каьхата мотт» Іомабайта гІерташ. ХІаьта шийгара масал гойташ а хиннад цо. «Вай даха зама дунен сердал, вешта аьлча, дешар ха дезаш я, цудухьа вай дерригаш а дийша хила деза. Къаьстта кхалнаха дешар Іомадар вай къаманна боккхача лоархІаме да», – оалаш хиннад цо.

Хьава яь хиннай 1913 шера Буро тІа, Аьлтамаранаькъан Минга-Хьажий Мурцалалеи Коазой Бийбота Санойи дезале.

1937-1939 шерашка Шолжа-ГІалий тІарча ГорОНО инспектор-методист йолаш а, цигарча №5 йолча юкъерча ишкола завуча дарже йолаш а, хиннай из. ХІаьта 1941-1944 шерашка Наьсарен юкъерча ишкола директор хиннай Мурцалала Хьава. Вай къам Казахстане дигача хана, 1944-1958 шерашка из къахьегаш хул, Казахски ССР Кустанайски областа Пешковски района Смирновка яхача юртарча ишкола хьехархо а завуч а йолаш.

Даьймехка цІаеча, 1958-1959 шерашка, цо чакхйоах КПСС ЦК Лакхерча партийни ишкола доалахьара партийни советскии болхлой кечбара курсаш. Цигара дийша яьлча, 1959-1963 шерашка из балха тІа хул, КПСС обкома ишколай сектора заведущи йолаш. Цул тІехьагІа ши шу гаргга доаккх НГІАССР обкома кхыча отдела заведующе заместителя дарже латташ.

Цу заман куц хинна латташ дар, балхашка болча наха лакхара балха декхараш тІаийдар, увттадар. 1963-1964 дешара шера Мурцалала Хьава юкъарча политпроса политически а экономически а постамагІа йолча Университета кулгалдеш хул.

Шин шера гаргга из къахьегаш хул (1965-1966 шш), КПСС Наьсарен райкома секретарь йолаш. ДІахорча итт шера цо хьинаре къахьег, НГІАССР Культуран министра заместителя дарже латташ.

1976-1986 шерашка цо болх бу, А. П. Чехова цІерагІча Нохч-ГІалгІай республикан библиотека искусствай отдела библиограф йолаш.

Дуккхача шерашка хьаьнала къахьегарах, Мурцалала Хьавайна пачча-хьалкхен совгІаташ денна хиннад: «Казахски ССР сердалон тІехдика болхло» яха сийлен цІи, «Эрий дада лаьтташ карадерзадарах» йола мейдилг», «НГІАССР культуран заслуженни болхло» яха цІи, В. И. Ленин ваь 100 шу дizarца, «Толаме къахьегарах» яха мейдилг. Из хиннай «Къахьегама ветеран».

Кхелхай Хьава 2006 шера тушола бетта 16 дийнахьа.

САКТЪЕРДАМИЛГАН

Хамхой Дауд

АБНАДЕЦИЙ ІА?

– Нани, Іодеша-м ховра сона, цу Іодийшачун маІан довзаре, – оал Аслана.

– Фу йоах ца хой, сenna деш Іа из? – оал нане.

– Наха а ма деший, яхаш, Іодеш-кх. Наха дер ца дича воалий со, наха дер де абнадеций Іа сога? – оал кІаьнка.

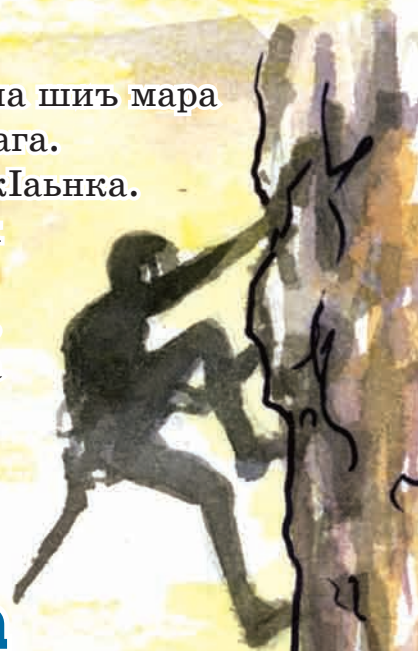
НИЙСА ДИЙ ИЗ?

– Гувнах Іочуволалуча хана, кхо саг вар. ІокІалваьлча шиъ мара вац. Царех цаІ мича вахав? – хоатт хехархочо Баширага.

– Сона сенах хов из, Іайха хъалаха, – аьле жоп лу кІаьнка.

ТІаккха шиъ оттаю хъехархочо, хъисапа Іилмах кхета ловш воацача дешархочоа.

– ЙоархІашта юкъе лечкъав из! – оал, шийна хъехархочо оттаяьча оценканна раьза воацача дешархочо.

ЛИСПЕД

Наьха берий лиспедаш йолга гуш вола Аслан уйлане вода. Цунна а лов из ший хилар. Бакъда мишта Іалашъергъя хац. ТІаккха, ара ловзаш лийнна ше чувеча, ший даь-наьнага оал цо:

– Нани, хьо сона кхы а дукхагІа езаргйолаш, цхъа хІама хІана дац Іа?

– Фуд из аз де дезар?

– Іа сона лиспед эца ахча лоре сона кхы а дукхагІа езаргъяр-кх хьо, – йоах кІаьнка, кІирвенна ший даь-нанна біара а хъежаш.

Доврбиканаькъан А. сурташ

ПАРАГУРАШ

Сийнача баь тіа баскилг дацар,
Аьхки санна кхувсалуш.
Хи чура пхьидарч іехаш яцар,
Хьалха-тїехьа хувцалуш.

Тховнаш тіагїолла, салтий санна
Тайна дагїац чїагаргаш.
Малх а хьежац хїара денна,
Гуйрен денош белгалдеш.

Гаьнаш легош, ерзаньювлаш,
Шел а енна, гаьнаш латт.
Ткъамаш детташ, іадика ювцаш,
Парагураш йолхаш латт.

КРОССВОРДА ДАШХАРГАШ:

УрагІа: 1. Чарахь. 2. Чопилг. 3. Парагура. 5.
Асхьаб. 8. Орг.

ПхорагІа: 2. Чкьаьра. 3. Гїум. 4. Хьайра. 6.
Гїоа. 7. Гон. 9. Бурилг. 10. Эг.

Барсугиров Б.

СИХАОАЛАРГАШ

Арарча ардаш тіара
Аьрда ялат,
Тха коа тіара отар
Хьалдиза Іолатт.

ДАГАРДЕРГ

Цаї, шиь, кхоь, диь, пхиь, ялх,
Нане петар кадай оалх.
Ворхї, бархї, ийс, итт, цхьайтта, шийтта,
Из іохайна ягїа уй тіа.
Хургьа йїайха цо ю палчакх,
Іа дїадувшаде, со дїалажкьа.

Цена свободная

КРОССВОРДА ХАТТАРАШ:

УрагIа: 1. Аькхе уха саг.
2. Барзкъан кхоачам. 3.
Акха оалхазар. 5. МаIача
сага цIи. 8. Аьхинга корчам.

ПхорагIа: 2. Хи чу лела
дийнат. 3. Хи йисте хул из.
4. Ялат охьа гIишло. 6. Iай
юлл из. 7. Балха кечам. 9.
Герга я из. 10. Мангал ирбу
цунца.

Оттаяь Боракиев С.

Кроссворда дашхаргаш – 14-ча оаглон тIа.

ДОШЛОРГ

Ахкарг (да) – шарик

Аьхинг (да) – пряжа, шерстя-
ная нитка

Йолхьинг (да) – грабли

ЙоачIинг (да) – веретено

КIирвенна (белг) – пристально

Оасар (да) – прополка, сорняк

Орг (ба) – клубок, моток

Саьглаз (ба) – жевательная
резинка

ТIаус (я) – павлин

Урам (ба) – улица

Фаттан (я) – рубанок

Цел (ба) – тяпка

Чарх (я) – точильное колесо

«СЕЛААД» (РАДУГА) №11

Детский журнал.

Учредитель – Правительство
Республики Ингушетия.

Издается с сентября 1986 года
на ингушском языке.

Зарегистрирован Управлением
Федеральной службы

по надзору в сфере связи,
информационных технологий

и массовых коммуникаций
по Республике Ингушетия.

Регистрационный номер
ПИ № ТУ06 – 00029

от 19 сентября 2019 г.

Главный редактор Б. Х. Горчханов.

Заместитель гл. редактора И. А. Матиев.

Старший редактор М. М. Наурузова.

Художественный редактор А. Х. Даурбекова.

Корректор С. Я. Арчаков.

Обложка художника А. Х. Даурбековой.

Сдано в набор 24.11.2022 г.

Подписано к печати 24.12.2022 г.

Дата выхода в свет 26.12.2022 г.

Формат 60х84 1/8.

Бумага офсетная.

Печать офсетная. Усл. п. л. 2.

Уч.-изд. л. 2,2.

Тираж 2080. Заказ 220620.

Адрес редакции и издателя:

386100, Ингушетия Респ.,

г. Назрань, тер. Центральный округ,

пр-кт И. Базоркина, 3а.

Электронный адрес: selaad.ri@mail.ru

Телефоны: гл. редактор – 22-70-97,

отделы и бухгалтерия – 22-70-96.

Отпечатано в АО «Издательство «КЗ»,

г. Минводы, ул. 50 лет Октября, 67.